

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Türkiye-Rusya Dış Ticaretine Etkileri

Berkay Arslan

<https://orcid.org/0009-0005-8704-6697>

Ç.O.M.Ü., Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, 17020, Çanakkale, Türkiye

*Sorumlu yazar: arslan.berkay.ba@gmail.com

Özet

Bu makalede, Rusya-Ukrayna savaşının Türkiye ile Rusya arasında gerçekleşen dış ticarete etkileri kapsamlı bir biçimde analiz edilecektir. Savaşın başlamasından bu yana geçen zamanda, iki ülke arasında gerçekleşen ticaret ilişkilerinde ve ticaret hacminde önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Çalışmada, savaş sürecinde Türkiye-Rusya arasındaki gerçekleşen dış ticaret faaliyetinde yaşanan değişimler incelenecektir. Makale, 2022 ve 2023 yıllarını kapsamaktadır. Çalışmada kullanılacak veriler Türkiye İstatistik Kurumu ve TradeMap üzerinden elde edilecektir. Araştırmanın sonucuna göre, birçok ülkenin Rusya'ya karşı oldukça fazla yaptırım uygulamasına rağmen, Türkiye ile Rusya arasındaki dış ticaret hacmi, savaş sonrasında önceki dönemlerin çok üzerinde bir oranda artmıştır. Analiz, sadece mevcut durumun değerlendirmesi ile sınırlanmamış, Türkiye'nin krizin sonucu elde ettiği avantajı ticari ilişkileri geliştirerek uzun yıllar boyunca sürdürebilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Rusya, İthalat, İhracat, Dış Ticaret

The Effects of the Russia-Ukraine War on Turkey-Russia Foreign Trade

Abstract

This article will comprehensively analyze the impact of the Russian-Ukrainian war on foreign trade between Turkey and Russia. Since the beginning of the war, there have been significant changes in trade relations and trade volume between the two countries. The study will analyze the changes in foreign trade activity between Turkey and Russia during the war. The article covers the years 2022 and 2023. The data to be used in the study will be obtained from the Turkish Statistical Institute and TradeMap. According to the results of the research, the volume of foreign trade between Turkey and Russia has increased at a rate much higher than the previous periods in the post-war period, despite the fact that many countries have imposed considerable sanctions against Russia. The analysis is not only limited to the assessment of the current situation, but also suggests that Turkey can sustain the advantage gained as a result of the crisis for many years by improving trade relations.

Keywords: Turkey, Russia, Import, Export, Foreign Trade

Giriş

Rusya-Ukrayna savaşı, son yüzyılın en önemli jeopolitik krizlerinden biri olarak küresel gündem de yerini almıştır. Bu savaş, sadece bölgesel ekonomiye değil, küresel ekonomiye de büyük etkileri olmuştur. Türkiye, jeopolitik konumu itibarıyla bu savaşın ekonomik yansımalarına doğrudan ve dolaylı şekilde maruz kalan ülkeler arasındadır. Savaşın başlamasıyla birlikte enerji, sanayi ve tarım başta olmak üzere birçok sektörde Türkiye-Rusya dış ticaretinde farklı dinamikler gözlemlenmiştir. Türkiye için Rusya'nın en büyük doğal gaz tedarikçisi olması nedeniyle, enerji fiyatları ve tedarik zincirinde oluşan olumsuzluklar enerji ticaretine de yansımıştır.

Rusya ile Ukrayna arasındaki gerilim, küresel çapta politik ve ekonomik etkiler yaratmıştır. Bu çalışmada, savaşın Türkiye ile Rusya arasında gerçekleşen dış ticarete yansıyan etkileri kapsamlı olarak ele alınarak incelenecektir. Rusya ve Ukrayna geriliminin Türkiye'nin dış ticaretini ne derecede etkileyeceği önemli bir sorundur. Bu bağlamda, Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşın önemi ve savaşın Türkiye dış ticaretine nasıl yansıtacağı ve etkileri incelenecektir.

Rusya'nın Ukrayna'nın Doğusunda başlattığı operasyonla birlikte son yüzyılın en büyük savaşı başlamıştır. Bu savaşın sonucu olarak, son dönemin en büyük global krizi olacağı öngörülmektedir. Tarafların uluslararası ticarete, en önemli tahıl ihracatçısı konumunda olmaları, savaşın sonlanmamasıyla birlikte gıda krizine sebep olacağı öngörülmektedir (Kassam & Stepanok, 2022). Ayrıca savaş sonucu, enerji sektöründe de yaşanan olumsuzluklar sonucu enerji tedariginde aksamalar ve fiyatlarda artış görülmüştür (Solmaz, 2022: 394). Rusya'nın sahip olduğu enerji kaynaklarını, batı ülkeleri üzerinde bir silah gibi kullanmaktadır. Çoğu Avrupa ülkesinin enerji arzında Rusya'ya bağımlı olması, Rusya'nın bunu koz olarak kullanmasına olanak sağlamıştır (Baltacı, 2022: 518).

Bu makale, Rusya-Ukrayna savaşının Türkiye-Rusya dış ticaretine olan etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye'nin Rusya ile olan ticaret hacminde yaşanan değişiklikler, sektörel bazda incelenecektir. Enerji, tarım, sanayi ve turizm gibi ana sektörlerde yaşanan değişimler, ticaret verileri ve ekonomik göstergeler değerlendirilecektir.

Rusya-Ukrayna Savaşı ekonomik açıdan etkileri literatürde çokça tartışılmıştır. Bu çalışmada farklı olarak, Rusya-Ukrayna savaşının Türkiye-Rusya dış ticaretine etkileri, ihracat ve ithalat göstergeleri ele alınarak değerlendirilecektir. Ek olarak, Türkiye'nin Rusya gerçekleşen dış ticaret faaliyetlerinde mal grupları dikkate alınarak incelenecektir.

Rusya-Ukrayna Savaşının Kronolojisi

Rusya-Ukrayna savaşı, 2022 Şubat ayında, Rusya'nın Ukrayna'nın doğu bölgesine geniş çaplı bir operasyon düzenlemesiyle başlamıştır (Anadolu Ajansı, 2022). Bu savaş, son yüzyılda gerçekleşen en büyük askeri çatışma olup, bölgesel dengeleri ve küresel ilişkileri derinden etkilemiştir.

Çizelge 1. Rusya-Ukrayna Krizinin Tarihsel Gelişimi (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2022)

Tarih	Gelişme
24 Ağustos 1991	Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Parlamentosu'nun Ukrayna'nın bağımsızlığını ilan eden belgeyi onayladı
18 Mart 2014	Rusya Federasyonu, Kırım'ı ilhak etti
Nisan 2014	Donbas bölgesinde çatışmalar başladı
Nisan 2021	Rusya tarafından, Ukrayna sınırına askeri tatbikat amaçlı 100 bin asker gönderildi
15 Şubat 2022	Rus yanlısı ayrılıkçı birlikler ile Ukrayna arasındaki çatışmanın büyümesi üzerine Putin, Donbas bölgesinde Ukrayna'nın soykırım yaptığı iddiasında bulundu
23 Şubat 2022	Ayrılıkçı birlikler, Rusya'dan yardım talebinde bulundu.
24 Şubat 2022	Putin, Ukrayna'ya yönelik özel askeri harekât başlatıldığını bildirdi.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Ukrayna-Rusya Savaşı'nın Türkiye ile Rusya arasında dış ticareti faaliyetlerine etkilerini analiz etmektir. Savaşın devam ettiği süreçte, Türkiye ile Rusya arasındaki dış ticaret göstergelerinde meydana gelen değişimler detaylı olarak incelenecektir.

Yöntem Veri

Çalışmada, nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel analiz bölümünde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve TradeMap üzerinden elde edilen verileri kullanılmıştır. Veriler, tablo haline getirilerek 2021-2023 yılları arasında Türkiye'nin dış ticaretinde yaşanan değişimleri analiz etmek için kullanılmıştır. Nitel analiz kısmında ise, makalelerden, raporlardan ve internet sitelerinden elde edilen bilgiler kullanılmıştır.

Bulgular

Türkiye'nin Rusya ile gerçekleştirdiği dış ticaret göstergelerini incelemek için TÜİK ve TradeMap tarafından elde edilen veriler tablo haline getirilmiştir. Bu veriler savaş öncesi ve savaş sonrası değerleri kapsamaktadır.

Çizelge 2. Türkiye ile Rusya arasındaki dış ticaret göstergeleri Kaynak: (TÜİK, 2024)

Yıl	İhracat dolar	İthalat dolar
2021	5.289.612.607	27.598.784.620
2022	7.666.511.580	57.362.105.078
2023	9.445.031.536	43.925.939.546

Çizelge 2'de verilen değerlere göre, savaştan bir yıl önce yani 2021 senesinde Türkiye ile Rusya 5,289 milyar dolarlık ihracat yapmıştır. 2022'de savaşın başlamasıyla Türkiye'nin uyguladığı denge politikası yapılan ticarete olumlu bir şekilde yansımıştır. Türkiye-Rusya arasında gerçekleşen ticarete, yapılan anlaşmalar ve ticari iş birliklerin etkisi 2022 yılının verileri incelendiğinde fark edilebilir. İmzalanan tarım anlaşmaları ile, Türkiye'nin fındık, meyve ve sebze gibi tarım ürünlerinin ihracatının artmasını sağlamıştır. Ayrıca iki ülke arasındaki enerji, turizm ve sanayi gibi sektörlerde yapılan iş birlikleri ihracat hacmini arttırmıştır. Bu bağlamda, 2022 yılında Türkiye'nin Rusya'ya yaptığı ihracat değerleri 7,666 milyar dolara yükselmiş, 2023 yılına gelindiğinde ise bu rakam 9,445 milyar dolara ulaşarak önemli bir seviyeye yükselmiştir.

Çizelge 2'de yer alana veriler incelendiğinde 2021 senesinde ithalat göstergeleri 27,598 milyar dolar seviyesindedir. 2022 senesinde Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlamasının ardından ihracat değerlerinde olduğu gibi ithalat değerlerinde de artış gözlemlenmektedir. Savaşın ardından Rusya ile Avrupa ülkelerinin anlaşmazlıklar nedeniyle enerji fiyatlarında artış meydana gelmiştir. Enerji alanında Türkiye'nin Rusya'ya bağımlı olması gelecek yıllarda ithalat göstergelerinde de artış olmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Çizelge 2'de yer alan değerlere göre 2022 senesinde Türkiye- Rusya arasındaki ithalat göstergeleri 57,362 milyar dolar gibi rekor seviyeye ulaşmıştır. 2023 senesine gelindiğinde ise ithalat göstergeleri 43,925 milyar dolar seviyesine düşmüştür. Türkiye ile Rusya arasında gerçekleşen dış ticarete yapılan enerji anlaşmaları ve iş birlikleri, ithalat hacminin artmasında önemli rol oynamıştır.

Savaş öncesi ve sonrası dış ticaret göstergeleri incelendiğinde hem ihracat hem de ithalat rakamlarında kayda değer artışların olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'nin savaşın öncesi ve sonrasında izlediği denge politikası, Rusya ile ikili ilişkileri geliştirmeye yönelik yapmış olduğu anlaşmalar ve iş birlikleriyle krizden minimum seviyede etkilenmesine olanak sağlamıştır.

Türkiye'nin Rusya ile gerçekleştirdiği dış ticareti ürün gruplarına göre değerlendirme yapılması için TradeMap üzerinden elde edilen veriler tablo haline getirilmiştir. Türkiye ile Rusya arasındaki dış ticaret faaliyetinde 800'den fazla ürün bulunması sebebiyle sadece en yüksek değere sahip 12 ürün seçilip, verileri aşağıda tablo haline getirilmiştir.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Türkiye-Rusya Dış Ticaretine Etkileri

Çizelge 3 Türkiye-Rusya ürün gruplarına göre ihracat göstergeleri (TradeMap, 2024)

Ürün Adı	2021	2022	2023
Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler	836.579,00	1.631.285,00	2.482.984,00
Yenilebilir meyveler ve sert kabuklu meyveler	917.595,00	1.076.204,00	933.637,00
Demiryolu taşıtları hariç taşıtlar	488.001,00	487.719,00	720.151,00
Elektrikli makine ve ekipmanlar	253.734,00	559.213,00	677.155,00
Plastik ve mamulleri	251.018,00	643.032,00	659.901,00
Dokuma tekstil giyim eşyası	125.684,00	171.611,00	333.137,00
Balıklar ve kabuklu hayvanlar	217.156,00	296.921,00	323.315,00
Tabaklama veya boyama maddeleri	45.849,00	235.058,00	297.722,00
Demir veya çelikten eşya	197.325,00	253.990,00	296.053,00
Örgü tekstil giyim eşyası	148.250,00	166.067,00	290.456,00
Mineral yakıtlar ve yağlar	121.539,00	289.685,00	227.701,00
Çeşitli kimyasal ürünler	41.745,00	155.851,00	202.388,00

Çizelge 3'te görüldüğü üzere 2021-2023 yılları arasında birçok ürün grubunda ihracat değerlerinde belirgin artışlar gözlemlenmiştir. Nükleer reaktörler, kazanlar ve makineler ihracatında yaklaşık 3 kat artış yaşanarak 836,579 dolardan 2,482 milyon dolara yükselmiştir. Yenilebilir meyveler ve sert kabuklu meyveler kategorisinde ihracat 2023 yılında 1,076 milyon dolara yükselmiş ancak 2023 yılında 933,637 dolara düşmüştür. Motorlu kara taşıtları ihracatı 2021 yılında 488,001 dolardan 2023 yılında 720,151 dolara artmıştır. Elektrikli makine ve ekipmanlar 2021 yılında 253,734 dolarlık ihracatı yapılırken 2023 yılında 677,155 dolara yükselmiştir. Plastik ve mamulleri ihracatı ise 2021 yılında 251,018 dolar iken 2023 yılında 659,901 dolara yükselmiştir. Diğer ürün gruplarında da önemli artışlar yaşanmıştır. Dokuma tekstil giyim eşyası, balıklar ve su ürünleri, tabaklama veya boyama maddeleri, demir veya çelikten eşya, örgü tekstil giyim eşyası ve çeşitli kimyasal ürünler gibi kategorilerde ihracat değerleri savaş boyunca artış göstermiştir.

Çizelge 4 Türkiye-Rusya ürün gruplarına göre ithalat göstergeleri (TradeMap, 2024)

Ürün Adı	2021	2022	2023
Mineral yakıtlar ve yağlar	14.292.499,00	41.801.760,00	30.095.420,00
Hububat	2.475.743,00	3.064.832,00	3.358.283,00
Demir ve çelik	5.236.810,00	4.789.300,00	3.330.754,00
Bakır ve bakır ürünler	928.980,00	1.074.120,00	1.742.509,00
Alüminyum ve mamulleri	1.282.635,00	1.172.078,00	1.357.391,00
Gıda sanayinin kalıntı ve döküntüleri	443.733,00	690.575,00	741.866,00
Plastik ve plastik ürünler	562.435,00	659.714,00	718.028,00
Hayvansal ve bitkisel yağlar	1.063.780,00	1.222.582,00	516.526,00
Organik kimyasallar	239.563,00	473.247,00	484.259,00
Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler	213.851,00	219.444,00	484.211,00
Gübreler	132.270,00	355.346,00	344.546,00
Yenilebilir sebzeler	141.996,00	224.317,00	339.917,00

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Türkiye-Rusya Dış Ticaretine Etkileri

Çizelge 4'te yer alan veriler incelendiğinde Türkiye'nin Rusya'dan ithalat ettiği bazı ürün gruplarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Mineral yakıtlar ve yağlar kategorisinde, 2021 yılında 14,292 milyon dolar olan ithalat, 2022 yılında 41,801 milyon dolara çıkarak rekor seviyeye ulaşmıştır, fakat 2023 yılında 30,095 milyon dolara düşmüştür. Bu artış ve azalışın sebebi olarak, enerji fiyatlarındaki artış gösterilebilir. Hububat kategorisinde ise düzenli bir artış gerçekleşmiştir 2021 yılında 2,475 milyon dolardan 2023 yılına gelindiğinde 3,358 milyon dolara yükselmiştir. Demir ve çelik kategorisinde, 2022 yılında 4,789 milyon dolar ile ithalat zirve yaparken, 2023 yılında 3,330 milyon dolara düşmüştür. Bakır ve bakır ürünleri kategorisi, istikrarlı bir artış sürdürmüştür, 2021 yılında 928,980 dolardan 2023 yılında 1,742 milyon dolara yükselmiştir. Alüminyum ve mamulleri ithalatı 2021 yılında 1,282 milyon dolardan, 2023 yılında 1,357 milyon dolara yükselmiştir. Gıda sanayisinin kalıntı ve döküntüleri, plastik ve plastik ürünler, organik kimyasallar, nükleer reaktörler, kazanlar, makineler, gübreler ve yenilebilir sebzeler ürün kategorilerinde de artış yaşanmıştır. Fakat, hayvansal ve bitkisel yağlar kategorisinde 2022 yılında 1,222 milyon dolar ithalat gerçekleşirken, 2023 yılında sert bir düşüşle 516,526 dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye-Rusya arasındaki dış ticaret etkinliğinde savaşın başlamasıyla birlikte artış gözlemlenmiştir. Dış ticaret göstergelerine bakıldığında, 2022 senesinde başlayana Rusya-Ukrayna Savaşı, Türkiye'nin izlediği politikalar ve yaptığı anlaşmalar sayesinde ihracat değerleri rekor seviyelere ulaşmıştır. İthalat verilerine bakıldığında, savaşın başlamasının ardından, enerji ve gıda fiyatlarında yaşanan yükselişle birlikte ithalat göstergelerinde artış gözlemlenmiştir. Her ne kadar Türkiye ile Rusya arasındaki dış ticaret hacmi artmış olsa da dış ticaret dengesinde büyük açıklar meydana gelmiştir.

Ürün gruplarına göre ihracat göstergelerine bakıldığında savaştan sonra Rusya ile Türkiye arasındaki dış ticari faaliyetler artış göstermiştir. Türkiye'nin Rusya'ya ihracatı, birçok ürün grubunda belirgin artışlar göstermiştir. Nükleer reaktörler ve makineler, elektrikli makine ve ekipmanlar gibi sanayi ürünlerinde üç katına varan artışlar yaşanırken, yenilebilir meyveler ve sert kabuklu meyveler gibi tarımsal ürünlerde dalgalanmalar olmuştur. Plastik ürünler ve tekstil gibi diğer sanayi ürünleri de önemli artışlar kaydetmiştir. Türkiye'nin Rusya'dan ithalatı, özellikle mineral yakıtlar ve yağlar, hububat ve bakır ürünleri gibi temel hammadde gruplarında yüksek oranlarda artış göstermiştir. Mineral yakıtlar ve yağlar ithalatı 2022'de zirve yaparken, 2023'te bir miktar düşüş yaşamıştır. Demir ve çelik, alüminyum ürünleri ve organik kimyasallar gibi diğer ürün gruplarında da artışlar gözlemlenmiştir. Hayvansal ve bitkisel yağlar ithalatında ise 2023'te belirgin bir düşüş olmuştur.

Sonuç olarak Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna ile dış ticaret faaliyetinin devam etmesi için alınan önlemler kısa süreli önlemlerdir. Savaşın devam etmesi hem global hem de bölgesel alanda dış ticaret etkinliğine büyük zarar vermiştir. Enerji ve gıda sektörleri başta olmak üzere diğer sektörler de bu olumsuz durumun içinde kalmıştır. Türkiye savaş sürecinde zarar görmüştür, ancak izlediği yol ve uyguladığı politikalarla birlikte bu etkileri minimum düzeye indirmiştir. Türkiye savaş sürecinden minimum zarar görmek için yapmış olduğu stratejiler işe yaramış olsa da savaşın devam etmesi halinde oluşacak yeni olumsuzluklardan kurtulmak için yeni stratejiler geliştirmelidir. Bu bağlamda, Türkiye, ihracat ürün yelpazesini genişleterek Rusya pazarındaki varlığını güçlendirebilir. Özellikle yüksek katma değerli ürünler ve teknoloji ürünlerinde ihracat artırılmalıdır. Rusya'dan yapılan yüksek oranlı enerji ithalatı, Türkiye'nin enerji bağımlılığını artırmaktadır. Bu bağımlılığı azaltmak için yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılmalı ve enerji verimliliği artırılmalıdır. İthalat ve ihracatın dengelenmesi için ticaret politikaları gözden geçirilmeli, gümrük tarifeleri ve ticaret anlaşmaları yenilenmelidir. İki ülke arasında ticaret hacmini artırmak için ekonomik iş birliği ve ortak projeler teşvik edilmelidir. Bu, karşılıklı yatırımların artırılması ve ticaret hacminin sürdürülebilir bir şekilde büyümesini sağlayacaktır. Bu öneriler, Türkiye'nin Rusya ile olan ticaret ilişkilerini daha dengeli ve sürdürülebilir hale getirmek için uygulanabilir stratejiler sunmaktadır.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2022, Şubat 24). Rusya Devlet Başkanı Putin Donbas'a Özel Askeri Operasyon Kararı Aldı. Temmuz 10, 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-devlet-baskani-putin-donbasa-ozelaskeri-operasyon-karari-aldi/2512311> adresinden alındı
- Baltacı, A. (2022). Rusya Ukrayna Savaşı Kapsamında Türkiye'nin Siyasi ve Ekonomik Rolü. 14. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi, (s. 517-524). Kayseri.
- İktisadi Kalkınma Vakfı. (2022). İKV'DEN UKRAYNA-RUSYA GERİLİMİ KRONOLOJİSİ. Temmuz 14, 2024 tarihinde [https://www.ikv.org.tr/images/files/Ukrayna_Rusya_Gerilimi_Kronoloji_15_04_2022\(1\).pdf](https://www.ikv.org.tr/images/files/Ukrayna_Rusya_Gerilimi_Kronoloji_15_04_2022(1).pdf) adresinden alındı
- Kassam, K., & Stepanok, I. (2022, Nisan 20). The War In Ukraine, International Trade and Price Effects On The German Economy. Ağustos 15, 2024 tarihinde IAB-Forum: <https://www.iab-forum.de/en/the-war-inukraine-international-trade-and-price-effects-on-the-german-economy/> adresinden alındı
- Solmaz, M. (2022). 2002'den COVID-19 Pandemisine ve Rus-Ukrayna Savaşına Türkiye Ekonomisinde Enflasyon. Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi, 6(2), 385-402.
- TradeMap. (2024). Bilateral trade between Türkiye and Russian Federation. Temmuz 10, 2024 tarihinde https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c792%7c%7c643%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1 adresinden alındı
- TÜİK. (2024). Dış Ticaret İstatistikleri. Ankara. doi:<https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul>